

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Generalis Totivs Sacri Ordinis Clericorvm Canonicoꝝ Historia Tripartita

Pennotto, Gabriele

Coloniae, Anno M.DC.XXXXV.

LIX. De Congregatione S. Crucis Colimbricensi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38634

Decimus tertius Prioratus de Valle puta, habens Priorem, & canonicos tres.
Decimus quartus Prioratus S. Mariz de Vigilibus in Dicecesi Ebrudunensi, habens Priorem, & vnum canonicum.

Decimus quintus Prioratus Mentularu Vallis Clufionis in Dicecesi Taurinensi, habens Priorem, & tres canonicos.

Decimus sextus Prioratus de Bannio eiuſde Diceceſis, habens Priorem, & duos canonicos.

Decimus ſeptimus Prioratus de Villalmercio eiuſdem Diceceſis, habens Priorem, & canonicum vnum.

Decimus oſtatuſ Plebanatus Reuelli eiuſde Diceceſis, habens plebanum, & tres canonicos.

Decimus nonuſ Prioratus de Reuello ibidem habens Priorem, & vnum canonicum.

Vigefimus Archiepſbyteratus S. Ioannis de Vado in Diceceſi Saunenſi, habens Archiepſbyterum, & duos canonicos.

Vigefimus primuſ Prioratus in ciuitate Salutarum, habens Priorem, & duos canonicos.

Vigefimus ſecunduſ Prioratus Caſtri Verſolij habens Priorem cum duobus canonicis.

Vigefimus tertiuſ Archiepſbyteratus S. Stephani de Colano, habens Archiepſbyteratum, & duos canonicos, extat in Episcopatu Albenſi ex privilegio Lucij III.

Vigefimus quartuſ Archiepſbyteratus ſancti Geronij de Veximenti, habens Archiepſbyterum cum duobus canonicis.

Vigefimus quintuſ Præpoſitura de Ripolis in Diceceſi Taurinensi, habens Præpoſitum, & vnu canonicum.

Vigefimus ſextuſ Prioratus S. Chriſtinae in Diceceſi Taurinensi.

Vigefimus ſeptimuſ Prioratus in Girba.

Vigefimuſ oſtauuſ Prioratus in Venieto, quorum omnium in dicto Capitulo Generali anno 1342. mentio habetur.

Notandum præter Eccleſias memoratas plures alias tum in prædictis, tum in alijs Episcopatibus exiſtentes ad eandem congregationem oſpectant. nam in ciuitate Taurinensi erat præpæ cathedralem quædam canonica, cuius meminerunt Alexander III. & Luciuſ III. & in Diceceſi Taurinensi recententur viginti Eccleſie dicte congregationis omnes ferè parochiales, præter illas quæ Eccleſie S. Mariz de Secuſia ſubdelegant. Item in Episcopatu Aquenti in Monteferato Eccleſia S. Thomæ cum capellis, & pertinentijs ſuis. Item Eccleſia S. Michaelis de Ripalta, & S. Georgij de Montibus cum pertinentijs ſuis. Verum nunc maxima pars dictarum Eccleſiarum, vel ab Hæreticis diruta, vel à clericis ſecularibus obſtenta, vel à laicis occupata, & quod præcipuum eſt, Præpoſitura, quæ eſt caput ordinis, ſecularibus clericis eſt commendata. Vnde non mirum, ſi hæc congregatio ad valde paucos ca-

nonicos ſit redaſta, manent tamen hodie quoq; in dicta Præpoſitura ſexdecim canonici Regulares ſub Priore clauſtrali, & Regulari.

CAPVT QVINQVAGESIMVM NONVM.
M V M N O N V M.

De Congregatione Canonicoꝝ Regularium Sanctæ Crucis Colimbricenſi.

Congregatio S. Crucis Colimbricenſis tum apud Luſitanos ampliffima, tum etiam in cunctis Hiſpaniarum regionibus celebris, & maxima in veneratione habita, in ciuitate Colimbricie, quæ eſt in Regno Portugallenſi, autore Venerabili ſacerdote Tellone Eccleſie Colimbricenſis tunc Regularis canonico regulariter profeſſo, & Archidiacono, cooperantibus alijs vndecim piiffimis, & religioſiſſimis viris circa annum humane ſalutis 1131. originem accepit. Id verò quemadmodum acciderit, ex indiculo foundationis monaſterij S. Crucis Colimbricenſis vetuſtiſſimo, in illius cartophilaeiſ adſeruato, cuiuſque exemplum tranſmiſit Reuerendiſſimus Pater Dominus Antoniuſ à Cruce ipſius congregationis nunc Prior Generalis, breuiter, ac per compendium, quod tempus narrationi longiori non ſuppetat, fideliter recenſebo. Fuit in ciuitate Colimbricie ſacerdos quidam mirè probitatis, & pietatis, S. Colimbricenſis Eccleſie canonicus, & Archidiaconus Tello nomine, patre Odario, matre Eugenia ciuibus Colimbricenſibus mediocriſ (vt aiunt) fortuna, verum honeſtiſ, & pijs genitus, corpore venuſtuſ, ſed mente pulchrior, & moribus comptuſ, humilis, modeſtuſ, omnibus amabilis, & Colimbricenſi Episcopuſ Mauritio ſummè charuſ, cuiuſ ſerofolymitanæ peregrinationis triennio comes fuit, ac etiam illuſ in Episcopali ſede ſuceſſori Gondifaluo, quo ſimiliter decedente, in cuiuſ locum à toto Clero, & Populo ſummis precibus Episcopuſ fuit poſtulat, licet Deo aliter diſponente, & ad maiora ſamulum ſuum Telionem ſecundum altitudinem ſui diuini conſilij referuante; nam ſanctiſſimuſ, & religioſiſſimuſ Dei ſacerdoſ inter alias illorum temporum calamitates verè deplorandas, canonicam inſtitutionem, quam profitebatur, non ſolum in ſua Colimbricenſi, verum etiam in omnibus Eccleſijs Luſitanis penitus relaxatam, & ex alto ruentem animaduertens, de illa reparanda vehementiuſ apud ſemetipſum cogitare cepit, ſæpiuſ animo gerens, & mente reputans, quam ratione prouinciam tam arduam aggredi, & ad

TAVVM.
lexdecim, telharer
ſis autor ſupplem
Eccleſiam cum coo
tionibus Moniſ
quod ne peiulogio
Cepiſcopi penam
quo venerabilem
Eccleſie, & coo
toteſt ipſoſ Maſch
Gerardo tum imp
dotem augendo, a
E. Conduitur aut
numere ſanctorum
mum S. Iuſto pro
telibus trucidati
mauerunt.
S. Mariz Maiori
ciuitate, & in toto
erit Eccleſie cath
obata conſuetudine
umiberti Epico
taemmodum ex
na inſignes ſancti
primuſ tres partic
Domini noſtri ſc
ſophori martyri
ſtyrius Tolofani
agnuſ S. Mariz
cadem canonica
r ſub Priore.
S. Saturnini in
tuſ Secuſia, cuiuſ
priuilegijs, de
de Auillano eiuſde
ſis, & actis Cap
cum tribus cano
S. Donati in Arch
quatuor canonic
dictis priuilegijs
ſarda Prioratu
to. Habet quatu
as Vallis Nauigi
nonicos numero
S. Mariz de Co
odem prioratu
e.
aurentij de Bell
nenciſ, habens
S. Mariz de Sim
ctis Priorem, &
atus S. Erigij V
nonicos vno
eratus S. Mariz
li habens Prior

finem optatū perducere valerit, præteritum quod ad tantum opus nec locum oppo- tantum, nec adiutores haberet idoneos, ac necessarios, pro quo sæpissime diuini auxilium obnixè implorabat. Huius igitur sancti Viri conatus piissimus misericordiarum Pater, bonæ illius voluntati occurrerens, vanos, & irritos esse diu passus non fuit. Venerat namque per ea tempora iuuenis quidam de partibus Galharum nomine Ioannes, cognomine Peculiaris, cuius consilio, & prudentia erectum fuerat monasterium apud S. Christophorum. Hunc venerabilis Tello acitum, patet factio consilio de Cœnobio clericorum canonicorum regulariter viuientium erigendo, tanti laboris, & præmij participem fieri rogauit, & obtinuit. Sed & piissimus Princeps Alphonfus Henrici Comitis, & Tharsæ Regiæ filius, qui Portugallia Regnum postea obtinuit, cognito illius instituto, & voluntate, Balneas Regias in Colimbrice suburbio positas pro monasterio extruendo cõfectis tabulis donauit. Emit præterea eadem Venerabilis Archidiaconus à Bernardo Episcopo, & canonicis Colimbricenses hortum balneis cõtignum, pro claustro extruendo, quod fontem aquarum haberet largum, & satis copiosum: statimque in tam præclaro, & tam pio opere non paucos nactus fuit coadiutores, quorum auxilio anno 1131. quarto Calendas Iulij in Vigilia Principis Apostolorum posita sunt prima fundamenta monasterij sub inuocatione salutiferæ Crucis, ijsque iactis nondum elapso anno die 24. mensis Februarij proximè sequentis anni 1132. in festo sanctissimi Apostoli Matthiæ duodecim viri Apostolici iciniū, & oratione muniti sese in vnum Collegium sub B. Patris Augustini Regula, & habitu iungentes, & anno tyrcimij expleto solemnem professionem trium votorum emittentes, huic amplissimæ congregationi prima fundamenta locauerunt. Hi autem fuerunt in primis ipse Dominus Tello S. Colimbricensis Ecclesiæ Archidiaconus, Dominus Michael eiusdem Colimbricensis Ecclesiæ Prior, Dominus Ioannes eiusdem Ecclesiæ canonicus, & Magister Scholarū, Dominus Theotonius primus Prior monasterij S. Crucis, Dominus Olorius S. Iacobi presbyter, & eisdem monasterij S. Crucis Prior claustralis, Dominus Sifnandus montis maioris S. Mariæ Præpositus, Dominus Petrus presbyter, qui postea fuit Episcopus Portugallia, & alij quinque, quorum nomina ad mesin notitiam non venerunt, quæ vt omnia firma iugiter manerent, eodẽ Venerabili sacerdote, & Archidiacono vnâ cum locio Ioanne cognomine Peculiari ad Sedem Apostolicam profecto, maximè quod cathedrales canonicos in eo opere aduersarios iam experiri cepissent, sub immediata tutela, & protectione Sedis Apostolicæ, se cum monasterio, & omnibus illius bonis ac iuribus recipi supplices rogauerunt: quod per benignè præstitit Romanus Pontifex

Innocentius II. datis literis Apostolicis tum ad Priorem, & canonicos ipsius S. Crucis, tum etiam ad Bernardum Colimbricensem Episcopum, & ad Alphonfum Portugallia Principem, tenoris qui sequitur.

Innoentius Episcopus seruus seruorum Dei dilecti filij Olorio Priori, & fratribus Ecclesiæ S. Crucis Colimbricensis Civitatis Suburbio sita, eorumque successoribus canonicam vitam professi in perpetuum. Desiderium quod ad Religionem propostum, & animarum salutem pertinere monstratur, auctore Deo sine qua est dilatio complendum, vt fidele deuotio ielatum forsatur effectum. Vnde dilecti in Domino filij per interuentum filij nostri Tello S. Colimbricensis Archidiaconi vestru postulationibus affectione patre præteritum præbimus assensum, & Ecclesiæ S. Crucis, in qua est diuini obsequij mansueti, in beati Petri tradita, protectionemque suscipimus, & presertim scripti pagina communitus, statuentes, vt Ordo canonicus, qui secundum beati Augustini regulam ibidem cooperante Domino noscitur institutus, perpetuo temporibus immutabiliter obseruetur. Sane possessiones, & bona, quæ eadem Ecclesia in presentiarum iure, & canonicè possidet, ac in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis præsentis Domini poterit adipisci, vobis, vestrique successoribus, & per vos dictæ Ecclesiæ S. Crucis priuilegio confirmamus. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum licet nominatam Ecclesiam perturbare: aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minime, aut aliquo vexationibus fatigare, sed omnia integre conserventur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione curæ sunt, vsibus omnimodò profuturæ. Saluatorum Ducefani Episcopi euerentia, ad iudicium antea precepta huius à Romana Ecclesia libertatis, cum hinc inde annis singulis vobis, nostraque successoribus presentibus, si qua igitur in futurum Ecclesiastica, seculari persona hanc nostræ Constitutionis paginam si in vestra eam temere venire tentauerit, secundo, tertio, & quarto, si non satisfactione congruaturum suum intulerit, potestatu, honorisque sui dignitate careat, reamque se existere diuini iudicij de perpetua memorare cognoscat, & à sacro arq̃no corpore, & sacrosancti Dei, & Domini Nostri Iesu Christi aliena sit, ac in extremo examine distriatã vltimi subiacat. Ceteris autem eidem Ecclesiæ suis iura seruandis sitæ Domini nostri Iesu Christi: quatenus & hinc fructum bonæ actionis percipiant, & apud altissimum iudicem perueniant æternæ salutis inueniant. Amen. Amen. Ego Innocentius Catbolica Ecclesiæ Episcopus, &c. Datum festo septimo Calend. Iulij, indictione duodecima, incarnationis Domini a anno millesimo centesimo trigesimo quinto, Pontificatus Domini Innocentij Pape Sexti.

Innoentius Episcopus seruus seruorum Dei dilecti filio illustris viri Alphonso Portugallia Duci salutem, & Apostolicam benedictionem. Quod per sanctorum, & honorum tuam paternis affectibus diligamus, ipsi noscere potuisti. De tua itaque probitate plurimum confidentes, rogando mandauimus, quatenus sine nos pro

Colimbricensi Ecclesiæ tuam precibus acquirimus, ita in illiusmodi pro Ecclesiæ S. Crucis Colimbricensis postulationibus nostris exauditis, vt prelicet probate Petri, & ipsius venerabilis fratres eiusdem loci attentius diligas, & hanc, & à nullo infestari permittas, per hoc enim tenore presentis, quæ in futuro seculo maiorem laudem, & gloriam consequatur. Datum Pisis 12. Cal. Iulij.

Innoentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabilis frater Bernardus Episcopus, & dilecti filij Clero, & populo Colimbricensi salutem, & Apostolicam benedictionem. In beati Petri Cathedra disponente Domino, Colimbricensem Ecclesiam, & vestru postulationibus secundum diuini officij dignitates, & vestru postulationibus secundum diuini officij dignitates, & dilecti filij Clero, & populo Colimbricensi salutem, & Apostolicam benedictionem. Nos gratum est, quod in Ecclesiâ S. Crucis Colimbricensi, quæ in Civitate Suburbio sita dicitur, cooperante Domino religione acceptum institutam. Ea propter dilectioni vestra rogando mandamus, vt locus ipsum, & fratres eiusdem Domini famulatus pro Omnipotentis Dei reuerentia doceat, & propriis honoribus, nec eum minime, aut nullatenus inferat, nec inferri ab alijs patiantur, & ipsi liberi, & quietis valeant vacare, & ipsi, & vos pro impensa eorum beneuolentia tam remota, quam hinc iustitiam ab Omnipotentis Deo interueniente percipere mereamini. Datum Pisis 13. Cal. Iulij.

Radicitis autem literis acceptis, idem venerabilis Archidiaconus cum locio ad Patriam rediens, Auenionem ad S. Ruti canonicos regulares tunc sanctæ conuersationis fama celebres dicitur voluit, cumque apud illos esset parumper commoratus, benignissimè ab illis tractatus, & attentè etiam sibi à quodam nefario parato dilectissimo præfatus, tandem cum locio, & literis Apostolicis ad suos est reuersus. Vbi dum operi perhinc totus incumberet, post quinque circiter menses morbo qui Arabicè Aluaramal falantur, latine Apoplema dicitur correptus, huius vite finem sibi imminere sentiens, plurimis digitis vix penitentia monstratis, omnibusque Ecclesiæ Sacramentis ritè perceptis, inter Fratrum altarium, & colla crymantium manus, quas sacrosanctis osculabatur, illa verbis pronuncians: In manus tuas Domine commendo spiritum meum, a nemine suo Creatori ac Saluatori reddidit, corpore de more ablato, quod solemnibus exequijs, & religione perfolutus, in dextro latere Ecclesiæ propè altare in honorem S. Spiritus erectum est tumulatum.

His vero prædictis ipsi canonici in vnum congregati susceptum vitæ regularis institutum communitibus votis deuotè firmauerunt. Verum quia præter ipsam B. Patris Augustini regulam conditam aliqua peculiaris statuta ex condicito decreuerant, comperta iam satis optima fama religiosissimæ conuersationis canonicorum S. Ruti, & proximè commemorati, illorum institutiones, & inaudibiles viuendi consuetudines perquirere, & secundum illas deinceps viuere communi cõ-

Colimbriensis ecclesie in precibus acque iuribus, ita in
 iudicio pro ecclesia S. Crucis Colimbriensis postula-
 tione nostram exaudiat, ut videlicet probati Petri, &
 nostrae reverentia pater eiusdem loci attentius diligat,
 & honoris, & a nullo infestari permittat, per hoc enim
 iam in presentibus quibus in futuro seculo maiorem lau-
 dem & gloriam consequatur. Datum Pisis 12. Cal. Iulij.
 Innocentius Episcopus servus servorum Dei venera-
 bili fratri Bernardo Episcopo, & dilectis filiis Clero, &
 populo Colimbriensis salutem, & Apostolicam benedi-
 ctionem. In beati Petri Cathedrali a disponente Domino,
 conditum Colimbriensem Ecclesiam, & vos ipsos pa-
 tris assiduè diligimus, & vestrum postulationibus secun-
 dum Deum assensum prebemus. Ceterum nobis gratum
 est, quod in ecclesia S. Crucis Colimbriensis, qua in Ci-
 vitate Suburbana sita dignoscitur, cooperante Domino
 requiem accepimus institutum. Ea propter dilectioni
 presertim mandamus, ut locus ipsum, & fratres
 illius Divinitus famulatus pro Omnipotentis Dei reve-
 rentia diligat, & propensius honoratis, nec eum in-
 iuriam aut molestiam inferatis, nec inferri ab alijs patia-
 mur quatenus & ipsi libentius, & quietius valeant va-
 cere & loqui. Et vos prorsus eorum benevolentia tam
 temperate, quam spirituales ab Omnipotentis Deo
 retributionem percipere mereamini. Datum Pisis 13.
 Calend. Iulij.

IV. Rediitis autem literis acceptis, idem venera-
 bilis Archidiaconus cum socio ad Patriam
 revertis, Avenionem ad S. Rufi canonicos regu-
 lares tunc sancte conversationis fama celebres
 discurrere voluit, cumque apud illos esset parum-
 per commemoratus, benignissime ab illis tractatus,
 a veneno etiam sibi à quodam nefario parato di-
 vitinis praefertus, tandem cum socio, & literis
 Apostolicis ad suos est reversus. Vbi dum operi
 perficiendo totus incumbere, post quinque cir-
 citer menses morbo qui Arabicè Aluaramal fal-
 amium, latinè Apostolema dicitur correptus, hu-
 manam vitam sibi imminere sentiens, plurimis
 vigiliis verè poenitentiae monstratis, omnibusque
 Ecclesie Sacramentis ritè perceptis, inter Fratrum
 vultum & collaerymantium manus, quas lacri-
 mis osculabatur, illa verba pronuncians: In ma-
 nustras Domine commendo spiritum meum, a-
 nimam suo Creatori ac Salvatori reddidit, cor-
 pore de more ablato, quod solemnibus exequijs
 pie & religiose perfolutus, in dextro latere Ec-
 clesie prope altare in honorem S. Spiritus ere-
 ctum, est tumulatum.

V. In verò peractis ipsi canonici in vnum con-
 gregati susceptum vitæ regularis institutum
 communibus votis denuò firmaverunt. Verum
 quia prater ipsam B. Patris Augustini regulam
 nondum aliqua peculiaria statuta ex condic-
 to decreverant, comperta iam satis optima fama re-
 giosissimæ conversationis canonicorum S. R. u-
 fi prorsus commemorati, illorum institutiones,
 & laudabiles vivendi consuetudines perquirere,
 & secundum illas deinceps vivere communi cõ-

sensione pariter decreverunt. quam ob causam
 pro illis discendis, & obtinendis Petrum pres-
 byterum Salomonis filium, eiusdem mona-
 sterij canonicum, ad sancti Rufi canonicos da-
 tis literis sequentibus miserunt: Dominus, & Patri-
 bus S. Rufi Abbati Gulielmo, sancto religiosog, conen-
 tum, S. Crucis Prior, et si indignus, atque humilis congre-
 gatio morum disciplina, & nostrarum medela anima-
 rum quantamcumque participationem. Quantas Deo,
 vestraque sanctitati per solutus gratias pro benevo-
 lentia, & charitate deusa in Dominicum Diaconum,
 & Ioannem tunc magistrum, nunc autem Archiepiscopum,
 & Tellorem Archidiaconum, cuius anima requi-
 escat in pace, & nunc quia vestri capimus esse discipuli,
 quod nondum habuimus, per Petrum fratrem eius pro
 amore fraternitatis mandari nobis obnoxie obsecramus.
 Valeat. Quibus cum literis ad illos veniens, & hu-
 manissime exceptus, cum illis à festo S. Martini
 vsque ad festum Pasche Dominice Resurrectionis
 commoratus, omnem illorum vitæ rationem
 exactè didicit, cum eisdem in Choro, Capitulo,
 refectorio, & dormitorio tanquam vnus ex ipsis
 met canonicis imprætermisè conuersatus, ac tã-
 dem dicti monasterij institutiones, & totius anni
 morem plenissimum, siue quod vocant Ordina-
 rium, vel Calendarium S. Rufi seculi referens,
 paulò ante festum S. Iohannis Baptiste ad suum
 Colimbriensem conuentum S. Crucis repeda-
 vit: & hinc ortum habuit notitia constitutionu,
 & Ordinarij congregationis S. Rufi apud cano-
 nicos Colimbrienses, & ceteros Lusitanos. quod
 nonnulli viri docti nescientes, in errore prolapsi,
 alijs etiam errandi occasionem præstiterunt,
 asserentes, canonicos S. Crucis Colimbriensis,
 & alios Lusitanos non esse de illis à B. Augustino
 institutis, sed à B. Arnulpho Lugdunensi Archi-
 episcopo, & de dicta congregatione S. Rufi, quia
 in monasterio Colimbriensi S. Crucis adhuc
 sunt constitutiones, & regulæ, secundum quas
 dicebatur officium diuinum secundum institutū
 S. Rufi. Quod ex multiplici capite falsum esse cõ-
 iunctur, ut ex dictis cap. 2. & 35. liquet. Verum
 quod ad rem attinet, canonicos S. Crucis esse de
 veris antiquis clericis per D. Augustinum institutis
 conuincitur ex primis dictæ congregationis
 autoribus, ex quibus tres saltem regulares cano-
 nici Colimbriensis Ecclesie cathedralis extite-
 runt, videlicet Dominus Tello Archidiaconus,
 Dominus Michael Prior, & Dominus Ioannes
 Magister Scholarum, qui postea fuit Archiepiscopus
 Braeharensis, eisdem verò de congrega-
 tione S. Rufi nunquam extitisse, sed solum illius
 constitutiones, & ritum celebrandi diuinum of-
 ficium obtinuisse, certo certius erit, vetustissima
 dicti monasterij monumenta reuoluentibus, ne-
 que enim ex eo, quod Colimbrienses constitu-
 tiones S. Rufi, & regulas recitandi diuinum of-
 ficium iuxta illius congregationis consuetudinem
 habebant, legitime inferri potest, illos eidem cõ-

gregationi aggregatos altis interuentum esset canonicos S. Marie de Rheno propè Bononiam, & Nicotenses in agro Pisano fuisse de congregatione canonicorum Portuensium, quòd illorum constitutiones Apostolica concessione, vel etiam iussione seruandas acceperunt.

VI.

Contigit autem eo tempore, quo Colimbricenses prædictum presbyterum ad S. Rufi canonicos miserunt, Ioannè Peculiarem, defuncto Pelagio Bracharenis Ecclesiæ Archiepiscopo, in eius locum eligi, & ordinatum Romam ad Sedem Apostolicam destinari. quare ijdem canonicus optimam se occasione nactos arbitrati, miserunt cum illo duos ex ipsiusmet canonicis, videlicet Petrum presbyterum, & Menandum, vt privilegij per venerandæ memoriæ Tullonem Archidiaconum impetrati confirmationem procurarent, quod Deo fauente feliciter præstiterunt, nouis literis Apostolicis obtentis ad Bernardum Colimbricensem Episcopum, & Alphonsum Portugallia Ducem, quarum exemplum est:

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Bernardo Colimbricensi Episcopo salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex diuine legis præcepto quod nobis fieri volumus, proximis nostris facere prohibetur. Hoc nimirum inuitu fraternitatis tuæ mandamus, atque precipimus, vt fugitiuos fratres de Ecclesia S. Crucis, quæ vtiq; consueuit esse B. Petri, neque ipse suscipias, neque ab aliquibus infra tuum Episcopatum suscipi patiaris; quin potius si qui fratres ipsos absque Prælati sui licentia suscipere ausi fuerint, si quod obstit, prælati sui reddere recusauerint, vsque ad satisfactionem tam ipsam transfugam, quam eius reuerentior defensores excommunicationi subicias. eos etiam, qui fratres præfata Ecclesia iniuste opprimunt, & eorum bona diripiunt, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerint, sitis illi sententia penitus, studij quoque tueris, vt iura Ecclesiarum præfata Ecclesia S. Crucis pertinentium, quæ per te, ac tuos asserui accepimus, eadem in pace dimittas, & eos, qui circa præfata Ecclesiam commorantur, eam visitare, & pro sua deuotione adire nullatenus prohiberi permittas, cum enim vniuersa, quæ habet, sibi ab apostolico sint collata, indignum tibi non debet videri, si specialia loca Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in tuis partibus augeantur, & tuo studio à quibuslibet turbatoribus defendantur. Datum Laterani 7. Kal. Maij.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Alphonso Illustri Portugallia Duci salutem, & benedictionem. Ecclesiæ Dei sicuti a se habet, & diligere, easque pro collatis sibi à Deo potentia defendere. Huius rei gratia nobilitatis tua per presentiam scripta rogando mandamus, quatenus Ecclesiam S. Crucis, quæ vtiq; consueuit esse B. Petri, & specialiter sub eius tutela consistat, pro reuerentia sanctorum Apostolorum, & nostra in amittentis, & defendas, & nulli in iuris, vel molestis fatigari permittas. Datum Laterani 5. Calend. Maij.

Quibus vero difficile videtur credere, prædictum monasterium Regis donatione tot bonis locis præterquam, ex vno distant, quod legitur in Vita B. Theotonij primi Prioris: cum enim Rex Alphonsus Castellæ Leiricæ de manibus Saracencorum erexit, ipsumque cum seculari, ac ecclesiastica non semel egit, vt euidens est ex literis ad Adrianum IV. & Alexandrum III. directis, quarum exempla in cartophilijs eiusdem monasterij custodiuntur: Huius Principi moti erat, si cenobiū ingrederetur, gladium ad ostiū portæ, & superpellicum canonicū induere, dimittere, donec monasterium egrederetur, gelas, quod etiam, cum prælium ingrederetur, super thoracem ferratam induebat, Regalia secum acuta picta retro, & ante monstrans: quod superpellicum post illius obitum ad regios, & feminas ob partus difficultatem laborantes delatū confueuerat, & melius habebant. Demque in Ecclesia S. Crucis sibi, & suis sepulchro designatum, naturæ debito persoluto, cum eodem canonico superpellicum tanquam vnus de numero canonicorum voluit sepeliri, nam cum olim ipsum Regem à Mausoleo mouisset, velle in illa pallæ vulgo Guarnaza nuncupata, & superpelliceo canonicorum illius temporis indumentum auerunt, quod diu in monasterio seruatum est, donec caeli igni fuit consumptum.

Hanc ob causam ipsi canonici tantorum beneficiorum memores, vt ergatantum Principem grati illorum animi significandam aliquam exhiberent à B. Theotónio Priore statuit, quod hic sequitur, fecerunt, probauerunt, & perpetuo à canonicis dicti loci seruandum in titulis scripserunt: autoritate Domini Nostri Iesu Christi huius Ordinis capitis, & B. Petri Apostolorum Principis, & illorum fratrum nostrorum, quibus presentium habentur, Domini Ioannis Archiepiscopi Bracharenæ, & Petri Portugallia Episcopi decretum, & decretum scripto posteris mandamus, quod nunquam modum ab illo potest infringi, vt amodo, & vsque in sempiternum quandiu hæc domus, & eius congregatio extiterit, centum pauperes inuita in refectorio ad mensas seniorum pane, vino, & carne, seu piscibus vnquam anno saturentur pro eius anima (scilicet Regis Alphonsi, & cum Syphus, & scilicet seniorum eius fratrum, in festis vero principalibus, id est Natali Domini, Cæne Domini S. Crucis, Pentecostis, & Augustini festis nostri vni pauperi tantum detur, quatenus sui seniorum in refectorio sumendum datur, cum vni anima in pace pauperis sustinetur illa centum pauperum in eius annuatim vnusquisque anno celebratur, & in refectorio vnus pauperi per triginta dies

Etiam parua hæc sunt comparatione spirituum thesaurorum, quibus idem monasterium est ditatum, nam inter alia plurima, quæ in illis memoratis digna reperuntur, conduntur in illo in seipem corpora Sanctorum videlicet B. Petri Theotonij primi eiusdem cenobij Prioris, & sanctorum quinquæ Martyrum, ac ordine beatissimi Paris Francisci Marcehij occisorum, & R. Conzæ, præter alias penè innumerabiles Sanctorum Reliquias loculis auricis & argenteis margaritis preciosis affabre intextis reclusis, quæ in quodam sanctuario repositæ mira veneratioe coluntur. Cernitur etiam in angulo vnus è clauis monasterij sacellum ossibus mortuorum esse compositis circumquaque exornatum, quæ ostentatione Christianorum pro fide Catholica inuita Guarnazæ Colimbriam in certamine contra Saracenos occisorum, vetus, & constans est traditio, inter ossa Saracencorum superna reuentione per opendam claritatis fulgorem super illa apparet indicata, & in vnum collecta, ac in sacello à canonicis ordine collocata.

Conduntur etiam in eodem cenobio cadaver pijsimæ Regis Alphonsi primi Regis Portugallia in Mausoleo à latere Euangelij superpelliceo canonicorum indutum, de quo proxime dictum fuit. Hanc Alphonsum Lusitanum pro beato colunt, item Regine Maphaldæ ipsius Alphonsi coniugis, & canonice in eodem Mausoleo repositum. Item Domini Samij Regis eiusdem Alphonsi filij Secundi Regis Portugallia, cum matre Domina Dulcix Regine illius coniugis, Item Domini Henrici Infantis filij Regis Samij, & ducum eiusdem Regis agnata-

patrum,

piffimus Princeps
 terij cunctis diebus
 beneficiore legi
 tumum nam in
 egiarum ad exco
 lit. Deinde pezer
 Altarium octava
 antia, & copiofa
 ra cum omnimoda
 ecia donauit: lura
 motus est, & pro
 te apud Sedem Apo
 euidens est ex lura
 drom III. dicitur,
 quilibet eiusdem
 Principi non erat,
 gladium ad collu
 noniū induere. At
 egraderetur, gela
 im ingredere, lpe
 tebat, Regalia litta
 monitranſpocoſe
 ritum ad egros, & l
 tatem laborantes
 habebant. Denoq
 & luis ſepulchro
 glo, cum eodem
 quum vnus de nemi
 peliri. nam cum oim
 co mouiffent, velle
 nuncupata, & lpe
 tempore inditum
 monaſterio ſeruat
 ſuſceptum.
 li canonici tantorum
 ores, vt ergantur
 niam ſignificatorem
 Theotonio Priore
 erant, probuerit, &
 i loci ſeruatum in
 ſee Domini Nelli ſi
 & B. Petri Apoſtolici
 noſtrorum, quoniam
 oamie Archiepiſcopi
 Epifcopi dicituram
 quod nonquam
 ſingulis, vt amodo,
 as domus, & eius
 motu in reſtitum
 & carnis, ſeu p
 anima ſalutem
 ſeruatam et ſerua
 ſus id eſt Natalis
 ſentecies, & S. Augu
 ſent non datur
 mendam datur, cum
 ſiſtunt ad illa con
 ſum vnquoque
 pauperum per
 piam

rum Domnae Constantie, & Domne Tarasie.
 Item Domnae Beringellæ Infantisæ Santij
 Regis filia, ac tandem Domnae Santæ filia naturalis
 eiusdem Santij Regis.
 Sed nec istud omitendum, in fundatione præ
 dicti monasterij alterum locum, siue claustrū
 ab illo canonicorum in altera parte Cœnobij ex
 structum pro nobilibus, & illustribus fecerunt,
 quæ spretis seculi delicijs, scipias Deo sub B. P.
 Augustini Regula, & sub obedientia Priorum
 dicabant, quæ Domnae vocabantur, vt ex sequē
 ti scheda professionis cuiusdam Domnae Mo
 nice apparret: *Ego Monia Martin filia timens Deum,*
*& vltimi diem iudicij, trado me ipsam Deo, & Colim
 brienſi monaſterio S. Crucis, ac vobis quoque Domno*
*Theotonio eiusdem monaſterij Priori, & ceteris cano
 nicis ibidem in perpetuum commorantibus, & offero tibi*
*meam villam nomine Almajum integrā iuxta flu
 uium Mondum sitam, pro qua ego dedi aliam villam, qua
 dicitur Triſto ultra Dorium & c.* Inuenitur etiam
 in veteri libro defunctoꝝ Regina Domna Ma
 phalda S. Crucis canonissa, cuius descriptio obi
 tus talis est: *Obijt Domna Maphalda inclita Regina*
*Portugallia, conuix Domni Alphonſi primi Portu
 gallicæ Regis canonice S. Crucis, nonis Decembris. & a
 lia eiusdem Regis filia nomine Domna Conſta
 tia inter canonissas dicti monaſterij recenſetur;*
 quæ canonissa ibidem permanferunt vsque ad
 tempora secundæ reformationis dicti monaſte
 rij, quæ facta est tempore Ioannis III. huius no
 mini Portugallia Regis, quo tempore illa peni
 tus fuerunt extinctæ. Reperitur autem in Sacel
 lo Reliquiarum capſa quadā, in qua vnus præ
 dictarum canonissarum ossa custodiuntur, qua
 tum antiqui, tum recentiores pro illius sanctita
 te in maxima veneratione habere conſueuerunt
 Verumtamen de miraculis non constat. Erat e
 tiam in quodam sacello intra idem claustrum i
 mago Sanctissimi Domini Nostri IESU CHRIS
 TI Crucifixi, quam vnā illarum super petitione
 iniussa fuerunt allocutam: *Nesciū quid petatis.*

X.
 rum parua hæc sunt comparatione spiri
 tualium thesaurorum, quibus idem mona
 stium est ditatum. nam inter alia plurima, quæ
 in illo memorata digna reperuntur, conuuntur
 in illo septem corpora Sanctoꝝum videlicet B.
 Petri Theotonij primi eiusdem cœnobij Prio
 ris, & sanctoꝝum quinque Martyꝝum ex ordine
 beatissimi Patris Francisci Marcehij occisorum,
 & B. Combae, præter alias penè innumerabiles
 Sanctoꝝum Reliquias loculis aurcis & argenteis
 margaritis preciosis affabre intextis reclusas, quæ
 in quodam sanctuario repositæ mira veneratione
 coluntur. Cernitur etiam in angulo vnus è
 claustrum monaſterij facellam ossibus mortuoꝝum
 arte compositis circumquaque exornatum, quæ
 esse militum Christianoꝝum pro fide Catholica
 in hac Cœnobia Colimbriam in certamine con
 tra Saracenos occisorum, vetus, & conſans est
 traditio, inter ossa Saracenoꝝum superna reue
 latione per quendam claritatis fulgorem super
 illa apparente indicata, & in vnum collecta, ac
 in sacello à canonicis ordine collocata.
 Conditum est in eodem cœnobio carlauer
 piffimi Regis Alphonſi primi Regis Portugallia
 in Mausoleo à latere Euangelij superpelli
 cto canonicorum indutum, de quo proxime di
 ctum fuit. Hunc Alphonſum Lusitani pro bea
 to colunt. item Reginae Maphaldæ ipsius Al
 phonſi coniugis, & canonissæ in eodem Mausoleo
 repositum. Item Domni Santij Regis eiusdē
 Alphonſi filij Secundi Regis Portugallia, cum
 carlauer Domnae Dulcix Reginae illius coniugis.
 Item Domni Henrici Infantis filij Regis
 Santij, & duarum eiusdem Regis agnata

rum Domnae Constantie, & Domne Tarasie.
 Item Domnae Beringellæ Infantisæ Santij
 Regis filia, ac tandem Domnae Santæ filia naturalis
 eiusdem Santij Regis.
 Sed nec istud omitendum, in fundatione præ
 dicti monasterij alterum locum, siue claustrū
 ab illo canonicorum in altera parte Cœnobij ex
 structum pro nobilibus, & illustribus fecerunt,
 quæ spretis seculi delicijs, scipias Deo sub B. P.
 Augustini Regula, & sub obedientia Priorum
 dicabant, quæ Domnae vocabantur, vt ex sequē
 ti scheda professionis cuiusdam Domnae Mo
 nice apparret: *Ego Monia Martin filia timens Deum,*
*& vltimi diem iudicij, trado me ipsam Deo, & Colim
 brienſi monaſterio S. Crucis, ac vobis quoque Domno*
*Theotonio eiusdem monaſterij Priori, & ceteris cano
 nicis ibidem in perpetuum commorantibus, & offero tibi*
*meam villam nomine Almajum integrā iuxta flu
 uium Mondum sitam, pro qua ego dedi aliam villam, qua
 dicitur Triſto ultra Dorium & c.* Inuenitur etiam
 in veteri libro defunctoꝝ Regina Domna Ma
 phalda S. Crucis canonissa, cuius descriptio obi
 tus talis est: *Obijt Domna Maphalda inclita Regina*
*Portugallia, conuix Domni Alphonſi primi Portu
 gallicæ Regis canonice S. Crucis, nonis Decembris. & a
 lia eiusdem Regis filia nomine Domna Conſta
 tia inter canonissas dicti monaſterij recenſetur;*
 quæ canonissa ibidem permanferunt vsque ad
 tempora secundæ reformationis dicti monaſte
 rij, quæ facta est tempore Ioannis III. huius no
 mini Portugallia Regis, quo tempore illa peni
 tus fuerunt extinctæ. Reperitur autem in Sacel
 lo Reliquiarum capſa quadā, in qua vnus præ
 dictarum canonissarum ossa custodiuntur, qua
 tum antiqui, tum recentiores pro illius sanctita
 te in maxima veneratione habere conſueuerunt
 Verumtamen de miraculis non constat. Erat e
 tiam in quodam sacello intra idem claustrum i
 mago Sanctissimi Domini Nostri IESU CHRIS
 TI Crucifixi, quam vnā illarum super petitione
 iniussa fuerunt allocutam: *Nesciū quid petatis.*
 Hoc Cœnobium non est dubium, paulo post
 illius fundationem in congregationem multoꝝum
 collegioꝝum excreuisse, quando quidem ab an
 tiquo tempore ex alijs monaſterijs ad istud S.
 Crucis transfibant, & ex hoc ad alia, vt de sancto
 Ferdinando monaſterij S. Vincentij Vlyſſipo
 nenſis canonico, postea S. Antonio de Padua
 nuncupato statim dicemus. Verum quod lapsu
 temporis congregatio fuerit soluta, & multa ex
 antiquis monaſterijs ob summam annoꝝæ cari
 tatem, & penitentiam secuta era 1394. scilicet an
 no Christi 1356. canonicis omnino desituta,
 in beneficia secularia fuerint commutata, vel à
 laicis occupata, & ipsum S. Crucis Cœnobium
 Munda fluuio erumpente rotum pene cum car
 tophilaicis aquis inundatum, & suffocatum, ac
 in eiusmodi alluione magna pars veterum illi
 us scripturarum deperdita, omisso Catalogo

monasteriorum: quae dicta congregatio obtinebat ante reformationem, de ijs folis dicemus, quae post reformationem sub Ioanne Tertio Portugalliae Rege fecutam eidem congregationi fuerunt vnita, quod in sequenti capite praestandum erit.

CAPVT SEXAGESIMVM.

De Reformatione praedictae Congregationis, & de illius monasterijs.

ANte primam reformationem anno 1527. inchoatam, mos erat canonicis S. Crucis Colimbricensis, & aliorum dictae congregationis Cenobiorum per Priores perpetuos a Conuentibus canonicis electos gubernari. Quo tempore nimirum a prima dicti monasterij institutione vsque ad annum 1527. duos ac viginti perpetuos Priores habuisse perhibetur. Quorum primus fuit S. Theotonius vnus e primis illis duodecim praedicti monasterij fundatoribus, & antea Prior Vitisensis Ecclesiae, quae nunc est Cathedralis: nam Venerabili Tellone in humanis superflite, nullus erat Prior titularis canonicus, & Capitulariter electus, sed erat tantum Prior claustralis Odorius nomine, ad quem diriguntur litterae Innocentij II. superiori capite memoratae, post obitum vero eiusdem Venerabilis Archidiaconi primò canonicè electus est in Priorem maiorem, ac titularem (etsi reluctans & inuitus) ipse B. Theotonius, qui tandem regimine suscepto, zelo, & prudentia, & vitae sanctitate munitus, pro canonica disciplina, bonis, ac iuribus monasterij conseruandis, & augendis magna, & mirabilia patravit, priuilegia complura à Summis Pontificibus Lucio II. Eugenio III. & Adriano IV. obtinuit, Deo & hominibus charus, & amabilis, cuius gestorum narratio non intra vnus paragraphi ambitum perstringi potest, sed integrum librum requirit. qui decem grandaeuus, nimirum annum octogesimo attingens, bonis operibus plenus, miraculis etiam in hac vita conspicuus, ex terreno huius corporis ergastulo ad caelestem patriam migravit anno salutis 1162. die 18. Februarij, quo illius festum solemnè veneratione celebratur. Huic secundus successit Dominus Ioannes Theotonius eiusdem B. Theotonij nepos, & in regimine coadiutor, ad quem scriptus Alexander III. anno 1163. obiit anno 1181. Tertius alius Dominus Ioannes, qui tribus tantum annis vixit in regimine, obiit anno 1184. Quartus Dominus Petrus, obiit anno 1191. Quintus Dominus Petrus de Froes huic Caeselinus III. dedit

insigne priuilegium contra inuolens honorum monasterij anno 1196. Calendis Augusti, praefatus fuit anno quinto, quod Pius V. confirmauit, & est aduertendum ab ijs, qui gaudent priuilegijs dictae congregationis. Eo vero obitu, successit sextus in ordine D. Ioannes de Martyrum ex Ordine Minorum reliquus, qui profunde Catholica passus sunt apud Marothium, anno 1220. Colimbram suae delata: quas cum Dominus Petrus infans Alphonsi Regis huius nominis II. eò vehendas curallet, vti Ecclesia cathedralis Colimbriae conderentur, adiuvante ad opus illius Sacellano Domino Ioanne Roberto S. Crucis canonico, cuius custodia ipsa reliqua fuerit tradita, mirabile dictu, mula, quae pignora in ipsis condita ferebat, ad fores Cenobij S. Crucis sublitit, nec loco moueri potuit, donec apertus templi valus illud ingressa, ante altare manus genibus flexis procumbens, non prius surrexit, nec sacra pignora deponerent. Aderat ibi laicus B. Antonius de Padua nuncupatus antea Dominus Ferdinandus de Bullohes eiusdem congregationis, ac Cenobij Regularis canonicus, in qua congregatione iam vndecim annis virtutum, & miraculorum gratia, & splendet conuolare incipiebat. hic deuotionis heros in sanctos Martyres comnotus, quos paulo antea in eodem monasterio adhuc viuentes hospitium fuerat, martyrium sciens, à supra dicto Priore ad Ordinem B. Francisci transeundi licentiam impetrauit. Obiit dictus Ioannes Prior anno 1216. quin quennio post obitum ipsius B. Antonij Ferdinandij, cui septimus in regimine successit Dominus Ioannes Petri obiit anno 1270. Obitus Dominus Bartholomaeus, qui Beatus S. Vincentij Martyris à Rege Alphonsio Henrico illuc delatum, thecis aureis, & argenteis gemis ornatis inclusit, vixit vsque ad annum 1274. Nonus Dominus Petrus, qui annis decem Prioratum tenuit, obiit anno 1304. Decimus successit Dominus Laurentius Petri, vixit vsque ad annum 1394. Vndecimus Dominus Durandus Pelagij, vixit die nona Septemb. Duodecimus Dominus Dominicus, qui obiit anno 1322. Tertiusdecimus Franciscus Petri vsque ad annum 1332. Decimus quartus Dominus Valscus de Bayo. Decimus quintus Dominus Alphonsus, sub quo Moria fluuius erumpente, horribilis monasterij inundatio accidit, cum maxima scripturarum, & altarum rerum iactura, Decimus sextus Dominus Gondifalvus, hic zelantissimus iurium, & bonorum sui monasterij spiritualium, & temporalium, fuit propugnator, ac defensor tum aduersus Aluarum Colimbriae Episcopum, tum contra Praefectum, & Populum Ciuitatis, quem Deus & B. Rex Alphonsus Henricus inibi tumalatus miraculose non semel adiuuerunt: nam & nepos Episcopi villam quandam monasterij per vim imad-

dem in eadem villa cernatur, ante oculos eiusdem Episcopi repente vita priuatus est, & Praefecti fuit latus qui in gratiam ciuium Colimbricensium a quibus noni fontis ad iura monasterij spectantem ad dixerat, in 20 quis est praefectus, & quidam Petrus Alphonsus, qui infantem D. Petrum Regis filium & ipsam Ciuitatis Praefectus ad aquas ab decedens incitauerat, morte subitanea correptus & Martinus Dominici auditor Ducis Colimbriae qui monasterij vineas in ualserat, repentina pariter correptus, ex loco vinearum domum delatus, tres paucos dies animam exhalauit. Huius Prioratus virtus in operibus misericordiae erga pauperes misericordie respicendit tempore magna sterilitatis, quo modicus tritici tribus quinaris stabat: na horreo aperto maioris modiorum hordei, ac millij pleo perperam multitudinem innumerabilem in periculo mortis liberauit. Vixit in Prioratu annis 21. Obiit autem anno 1403. 17. Calend. Maij. Decimus septimus fuit Dominus Gomefius, qui olim Florentiae Camaldulensium Abbas fuerat, nuncius Apostolicus ad illas regiones à Pontifice destinatus, tenuit Prioratum vsque ad annum 1442. cui Decimus octauus successit Dominus Ioannes à Colla. Decimus nonus D. Ioannes de Morozza ex nobili, & generosa familia Marchionum ville Regalis. Obiit anno 1506. Vigentesimus Dominus Petrus, qui fuit Episcopus Igitanensis. vixit monasterium vsque ad annum 1516. Post cuius obitum consecutus est Prioratum Dominus Alphonsus S. R. E. Cardinalis, & Regis Emanuelis adhaerens infra annos etatis legitime conuersus, cui per resignationem ab eodem Alphonsio Cardinali factam successit Dominus Henricus infans illius frater, qui postea fuit Cardinalis, & denique Rex Portugalliae, & hic fuit vltimus Prior S. Crucis ante primam reformationem: na fere anno 1541. à Rege Ioanne successus esset quodam eius filius notus nomine D. Eduardus, sed breui intervallo ex hac vita migravit.

Ceterum quod tractu tanti temporis sicut pro humanae fragilitatis conditione, cui propium est ad ima tendere, & in deterius labi, fuit quod praedictum monasterium Prioribus fidei, quos Comendatarios vocamus, regendam tradidit tandem ceperit, ceperunt etiam ipsi Colimbricenses canonici paulatim relaxari, & à primaria institutione sanctissimorum virorum Theotonij, & aliorum dictae congregationis patrum ac fundatorum deflectere, & iugo regularis disciplinae fere abiecit, vitam potius seculari ducere. Quod animaduertens clementissimus, & religiosissimus Portugalliae Rex D. Ioannes III. & mente gerens, quantam operam illius priores Portugalliae Reges in eiusdem monasterij splendore, bonis, ac iuribus fouendis, & augendis costulissent, illorum pietatis, ac religionis veneratione, ad illius ruinam reparandam animam adiecit. Quare facultate prius à Sede Apo-